

4511.47
Г 567

ВОЛИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ГНІТЕЦЬКИЙ ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 796.01235

**ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ ЗАЙМАТИСЯ
ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання
різних груп населення

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Луцьк – 2000

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана у Волинському державному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України

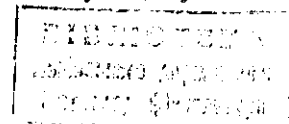
Науковий керівник	доктор педагогічних наук, професор Приступа Євген Никодимович , Львівський державний інститут фізичної культури, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Офіційні опоненти:	доктор медичних наук, професор Поташнюк Раїса Захарівна , Волинський державний університет імені Лесі Українки, професор кафедри анатомії і фізіології людини; кандидат педагогічних наук, доцент Єфімов Анатолій Олександрович , Національний університет фізичного виховання і спорту України, заступник декана факультету олімпійського і професіонального спорту
Провідна установа	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, кафедра фізичного виховання і здоров'я, Міністерство освіти і науки України, м. Київ

197

Захист відбудеться 25 вересня 2000 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.02 у Волинському державному університеті імені Лесі Українки (43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Волинського державного університету імені Лесі Українки (43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30).

Автореферат розісланий 23 серпня 2000 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Цьось А.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Прийнята останнім часом низка державних документів спрямована на оптимізацію процесу фізичного виховання підліткового покоління на всіх рівнях системи освіти, в тому числі і в початковій школі. У шкільних програмах з фізичної культури наголошується, що в учнів молодших класів поряд з вирішенням оздоровчих, освітніх та виховних завдань необхідно формувати бажання систематично займатися фізичними вправами.

На важливість питання формування у школярів ціннісних орієнтацій, мотивів, інтересу, потреби займатися фізичними вправами наголошується в багатьох наукових працях з фізичного виховання (В.К.Бізьєсевич, В.А.Запорожанов, 1987; І.В.Гураш, 1985; М.П.Козленко, 1982; П.П.Пономарьов, В.М.Рейзин, 1988, Б.М.Шиян, 1993). Звертається увага також на значення періоду молодшого шкільного віку у формуванні потреби займатися фізичними вправами (С.П.Дмитрова, 1990, В.В.Койносов, 1992; О.Н.Козленко, 1992). Незважаючи на важливість зазначеної проблеми, в підручниках і посібниках з теорії і методики фізичного виховання на питання формування у дітей потреби займатися фізичними вправами звертається надзвичайно мало уваги, що підкреслює актуальність вибраної теми.

Фахівці з педагогіки і психології (І.Джідарьян, 1990; С.С.Занюк, 1997; А.Г.Здравомислов, 1986; Х.Хекхаузен, 1986) та з фізичного виховання (В.В.Койносов, 1992; О.Н.Козленко, 1992; В.Ф.Новосельський, 1989) визначаючи причини, що спонукають людину до здійснення певного вчинку і змушують її діяти (чи не діяти) по-різному їх називають: інстинкт, мотив, інтерес, звичка, потреба, стимул, бажання тощо. Однак, ніхто не пов'язав зазначені поняття в єдине ціле, не показав, коли під час занять фізичними вправами більше значення має один спонукальний чинник, а коли - інший.

Недостатньо уваги приділялося вивченню особливостей формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку. До 1990-х років досліджувалися лише особливості навчальної діяльності учнів початкових класів (Л.І.Божович, 1979; А.К.Маркова, Т.А.Матіє, А.Б.Орлов, 1990; М.В.Магюхіна, 1984). Лише останнім часом проведені окремі дослідження, в яких звернена увага на особливості мотивації дітей молодшого шкільного віку до фізкультурних занять (С.П.Дмитрова, 1990), формування потреби у фізичному вдосконаленні (В.В.Койносов, 1992; О.Н.Козленко, 1992; П.М.Хоменко, 1992). Слід зазначити, що ці дослідження обмежуються

вивченням лише мотивів молодших школярів. В них згадуються слушні рекомендації, які мотиви слід формувати в учнів початкових класів, але не зазначаються шляхи формування мотивів та потреби зацікавлення фізичними вправами. Все це вказує на актуальність вибраної теми і засвідчує необхідність у проведенні досліджень у цьому напрямку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана на підставі Зведеного плану ЦДР Міністерства України у справах молоді та спорту на 1996-2000 рр. в рамках теми 1.3.5. "Фізичне виховання різних груп населення", номер державної реєстрації 0194 У 0035072.

Метою дослідження є вдосконалення методики формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку шляхом застосування на уроках фізичної культури науково обгрунтованих рекомендацій.

У дослідженні вирішувалися такі задачі:

1. Визначити етапи формування потреби зацікавлення фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку
2. Дослідити рівень фізкультурних знань в учнів початкових класів.
3. Визначити місце стимулюючої виконання фізичних вправ на уроках фізичної культури дітей молодшого шкільного віку
4. Розробити та апробувати методичні рекомендації для формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку в шкільних умовах

Об'єктом дослідження є процес фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Предметом дослідження є особливості формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку

Наукова новизна одержаних результатів:

- науково обгрунтовано специфічність та взаємозалежність різних видів спонукань до занять фізичними вправами;
- науково обгрунтована послідовність етапів формування потреби займатися фізичними вправами;
- встановлено, що систематичне застосування заохочень під час проведення підготовчих і підвідних вправ, рухливих ігор, естафет і малорухливих ігор на увагу підвищує у дітей молодшого шкільного віку інтерес до виконання фізичних вправ;
- встановлено, що систематичні додаткові заняття з фізичного виховання *за уподобаннями підвищують у дітей молодшого шкільного віку потребу займатися фізичними вправами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці:

- методичних рекомендацій щодо створення у дітей молодшого шкільного віку дедуктивних фізкультурних знань про доцільність техніки виконання основних життєво важливих рухових дій та про специфічність фізичних вправ у різних частинах заняття;

- методичних рекомендацій щодо застосування на уроках фізичної культури підготовчих і підвідних вправ, рухливих ігор, естафет і малорухливих ігор на увагу для підвищення у дітей молодшого шкільного віку інтересу займатися фізичними вправами;

- методичних рекомендацій щодо застосування додаткових занять з фізичного виховання за уподобаннями для підвищення у дітей молодшого шкільного віку інтересу займатися фізичними вправами.

Особистий внесок здобувача. Узагальнено відомості про особливості формування мотиваційної сфери та потреб в різних сферах діяльності. Обґрунтовано специфічність та взаємозалежність різних видів спонукань до занять фізичними вправами. Обґрунтовано послідовність етапів формування потреби займатися фізичними вправами. Досліджено й узагальнено дані про рівень фізкультурних знань в учнів початкових класів, про місце стимулів займатися фізичними вправами на уроках фізичного виховання молодших школярів. Розроблено та апробовано методичні рекомендації для формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку в шкільних умовах.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень були представлені на четвертій Всеукраїнській науковій конференції аспірантів “Молода спортивна наука України” (Львів, 2000), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор” (Львів, 2000), Всеукраїнській науковій конференції “Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти” (Тернопіль, 2000), щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Волинського державного університету ім. Лесі Українки (1997-2000рр.).

Матеріали досліджень використовувалися у навчальних курсах “Теорія і методика фізичного виховання”, “Теорія і методика рухливих ігор” для студентів факультетів фізичного виховання.

Публікації. Матеріали досліджень висвітлені у 9 наукових працях, у тому числі – 2 методичних рекомендаціях, 3 статтях у наукових фахових виданнях і в матеріалах наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Дисертація викладена на 207 сторінках комп'ютерного набору і містить вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел (211), додатки. Для кращого сприйняття матеріалів досліджень у дисертації наведено 23 рисунки і 9 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обгрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт і предмет дослідження, мету та задачі дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, вказується сфера апробації результатів дослідження.

У першому розділі **“Потреба займатися фізичними вправами - важливий фактор розвитку дітей молодшого шкільного віку”** відмічено позитивний вплив занять фізичними вправами на розвиток організму дітей (І.А.Аршавський, 1982; Г.С.Віщуківський, 1998); узагальнено особливості розвитку організму дітей молодшого шкільного віку (В.І.Завацький, 1994; П.А.Фомін, Ю.А.Вайлов, 1991; С.В.Цвек, 1986).

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про на формування у дітей молодшого шкільного віку потреби займатися фізичними вправами впливають зовнішні чинники, які безпосередньо не включені в навчальну діяльність школярів, і внутрішні чинники, які складають зміст педагогічного процесу. До зовнішніх чинників слід віднести дії батьків, пов'язані з розумінням ними необхідності додаткових занять фізичними вправами; думку батьків про наявність об'єктивних можливостей у дітей для занять у фізкультурно-спортивних секціях (О.Н.Козленко, 1992; А.В.Мерляк, 1994); ставлення вчителя до занять фізичними вправами як предмету викладання (В.В.Запов, 1997); засоби масової інформації (В.Г.Осінчук, 1993) та матеріально-технічне забезпечення занять фізичними вправами. Внутрішні чинники включають у себе побудову навчальної діяльності із врахуванням вимог до її мотиваційного, операційно-пізнавального і рефлексивно-оцінкового етапів (А.К.Маркова, Т.А.Матіс, А.Б.Орлов, 1990; А.Д.Дубогай, 1991); стимулювання учнів через правильно підібрані заохочення і покарання (Ф.В.Новосельський, 1989) та створення належних умов для прояву активності школярів, в тому числі і створення сприятливого мікро-клімату в класі.

Учням молодшого шкільного віку властиві певні особливості у розвитку потреби займатися фізичними вправами, які обумовлені

специфічними мотивами навчальної діяльності, а саме: переживаннями дитини нового положення, пов'язаного з початком навчання у школі та з новим соціальним статусом, а також включення дитини у колектив класу (Л.І.Божович, 1979; А.К.Маркова, Т.А.Матис, А.Б.Орлов, 1990; М.В.Матпохіна, 1984).

Визначаючи особливості формування потреби займатися фізичними вправами, не можна обмежуватися лише вивченням мотивів. Не заперечуючи цінність проведених досліджень, потрібно відмітити, що отримані результати визначили спрямованість та силу впливу лише зовнішніх чинників. Якщо зовнішні чинники формуються переважно поза педагогічним процесом, то внутрішні – безпосередньо під час педагогічного процесу, який ефективно може здійснювати лише фахівець – вчитель фізичної культури. На вчителя покладена відповідальність навчати учнів виконувати фізичні вправи в доступній для них формі, враховуючи їх вікові особливості. На жаль, спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення ролі вчителя фізичної культури у процесі формування потреби займатися фізичними вправами, не проводилося. У зв'язку з цим, взявши до уваги результати вище описаних наукових праць, доцільно зосередити увагу на дослідженні означеної проблеми.

У другому розділі “Методи та організація дослідження” розкриваються **методи**, що застосовувалися для вирішення поставлених задач, а саме: аналіз науково-методичної літератури; педагогічні спостереження; опитування (анкетування, бесіда); тестування рівня фізичної підготовленості; педагогічний експеримент; метод експертних оцінок; методи математичної статистики.

Дослідження проводилося у чотири етапи на базі загальноосвітньої школи № 17 м. Луцька.

Перший етап (вересень 1997 р. – квітень 1998 р.) – теоретичне дослідження проблеми, вивчення та узагальнення наукової літератури та документальних джерел, проведення педагогічних спостережень на уроках фізичної культури для виявлення способів передачі учням фізкультурних знань, місця стимулів для активізації навчальної діяльності учнів.

Другий етап (травень 1998 р. – вересень 1998 р.) – проведення анкетування для визначення рівня фізкультурних знань дітей молодшого шкільного віку, тестування рівня фізичної підготовленості учнів початкових класів, обробка результатів тестування і проведення їх порівняльного аналізу для вибору експериментальної і контрольної груп педагогічного експерименту.

Третій етап (жовтень 1998 р. – травень 1999 р.) – розробка методичних рекомендацій для формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку, проведення педагогічного експерименту для оцінки ефективності запропонованих методичних рекомендацій, тестування рівня фізичної підготовленості учнів початкових класів у кінці експерименту, обробка результатів тестування з проведення порівняльного аналізу цих даних учнів експериментальної та контрольної груп, проведення повторного анкетування молодших школярів для порівняльного аналізу результатів тестування учнів експериментальної та контрольної груп. В експерименті взяло участь 177 учні 1-3 класів, які були поділені на експериментальну і контрольну групи. Під час проведення експерименту стан здоров'я дітей був задовільним.

Четвертий етап (червень 1999 р. – січень 2000 р.) – обробка та аналіз отриманих результатів, узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків та оформлення роботи.

У третьому розділі **“Формування потреби займатися фізичними вправами – цінний педагогічний процес”** узагальнено відомості про мотиваційну сферу дитини, розкрито зміст усіх видів спонукування учнів до діяльності, в тому числі і до занять фізичними вправами.

Психологи (В.І.Ковальов, 1988; Н.І.Попомарьов, В.М.Рейзон, 1988) стверджують, що будь-яка діяльність починається з потреби, яка є першою причиною спонукування до діяльності. Під потребою зазвичай розуміється стан суб'єкта, що складається на основі суперечностей між існуючим і необхідним (або видається суб'єкту необхідним) і спонукає його до діяльності для усунення цієї суперечності. Проаналізувавши різні точки зору (А.К.Маркова, 1988; В.Н.Мясніцев, 1977), можна стверджувати, що потреба є неусвідомленою необхідністю у чомусь, спонукальною причиною діяльності, до того ж (і це головне) найпершим видом спонукування, який вказує на необхідність діяти, але не вказує напрямку дії.

Аналіз різноманітних класифікацій потреб (В.Г.Асеев, 1976; С.П.Льїн, 1987; М.М.Михайлов, 1981; С.Русова, 1993) дозволяє поділити їх на біогенні та соціогенні. До біогенних чинників слід зарахувати такі, виникнення яких обумовлене біологічною будовою і фізіологічним функціонуванням людського організму, а саме: 1) потреба в постійній діяльності; 2) потреба у розвитку психічних функцій, в тому числі пам'яті, мислення, уявлення; 3) потреба у нових враженнях; 4) потреба в емоційному насиченні, тобто в повнокровному емоційному

житті, в збалансованих позитивних і негативних емоціях; 5) потреба в розумовій діяльності у внутрішньому плані; 6) потреба у теоретичному осмисленні явищ, що спостерігаються; 7) потреба в рефлексії і самоаналізі; 8) потреба творити. Крім того, В.К.Бальсевич, В.А.Запорожанов, (1987) наголошують, що дітям властиві: 1) потреба в руховій активності та 2) потреба в ігровій діяльності.

Соціогенні потреби були поділені М.М.Михайловим (1981) на: 1) потреби в праці; 2) потреби в інформації; 3) потреби у спілкуванні; 4) потреби в усамітненні. Потребу в праці автор вважає найважливішою, оскільки поєднуючись з іншими фундаментальними потребами, вона перетворюється в чотири основні групи похідних потреб: 1) матеріальні; 2) духовні; 3) комунікативні; 4) потреби в діяльності із самореалізації. Очевидно, що потребу займатися фізичними вправами можна віднести саме до потреб в діяльності із самореалізації.

Таким чином, будучи соціогенною, потреба займатися фізичними вправами базується на біогенних чинниках. Біогенні потреби спонукають дітей до рухової активності. Але, щоб сформувати потребу займатися фізичними вправами, необхідно залучити дитину до виконання фізичних вправ і в процесі фізичного виховання під впливом різних видів спонукань (зовнішньої і внутрішньої мотивації) пройти п'ять етапів (табл.1). Зовнішня мотивація проявляється через мотиви і стимули з боку батьків, вчителя фізичної культури, засобів масової інформації тощо, а внутрішня – через потребу, інтерес, звичку.

Перший етап передбачає створення у молодших школярів мотиву до занять фізичними вправами. З одного боку, на це впливають спонукальні чинники (біогенні потреби), а з другого – зовнішні чинники (батьки, засоби масової інформації, вчитель фізичної культури тощо). Вони створюють у дітей мотиви до занять фізичними вправами.

Отже, потреба, будучи внутрішнім джерелом спонукання активності дитини, через джерела зовнішнього впливу знаходить своє вираження у мотивах. В основі мотиву лежить усвідомлення дитиною значення цієї діяльності, якою її пропонують займатися. Якщо потреба характеризує лише готовність до діяльності, то наявність мотиву надає діяльності новий, більш дійовий характер. У зв'язку з цим, мотив, як вид спонукання, формується лише після виникнення потреби і передусім поведінці – зовнішньому вияву діяльності.

Таблиця 1

Етапи формування потреби займатися фізичними вправами		
Етап	Завдання	Результат
1	На базі біогенних потреб спонукати виконувати фізичні вправи	Мотив до занять фізичними вправами
2	Створити фізкультурні знання	Інтерес займатися фізичними вправами
3	Виконати фізичні вправи і застосувати стимули	
4	На фоні емоційного задоволення здійснити багаторазове виконання фізичних вправ	Звичка займатися фізичними вправами
5	Здійснити багаторазовий вияв звички виконувати фізичні вправи	Потреба займатися фізичними вправами

Другий етап передбачає мотивування, або ж формування у дітей фізкультурних знань. Мотивування – це сукупність фактів, аргументів і доказів, які вчитель використовує для переконання учнів у доцільності відвідувати фізкультурні заняття, виконувати ті чи інші вправи. Якщо діти внутрішньо сприймають вмотивовані докази вчителя, то відвідування фізкультурних занять чи виконання вправ набуває для них певного змісту і вони готові активно включитися в цю діяльність. Мотивування включає в себе передачу вчителем інформації про способи виконання вправи. В результаті дитина готова до виконання фізичної вправи.

На третьому етапі здійснюється безпосереднє виконання фізичних вправ і застосування стимулів з метою створення у дітей інтересу займатися фізичними вправами.

За даними А.Пуні (1959), інтерес включає в себе три компоненти: знання, якими володіє людина з галузі, що її цікавить; практична діяльність людини в цій галузі; емоційне задоволення від знань і діяльності у цій галузі. І лише поєднання усіх трьох компонентів забезпечить стійкий інтерес до тієї чи іншої. Отже, інтерес – це ще один вид спонукання. Він не може бути мотивом, оскільки на відміну від мотиву, який передуює діяльності, інтерес може формуватися лише в результаті діяльності. Крім того (і це дуже важливо), мотив формується під дією зовнішньої мотивації, а інтерес – внутрішньої.

Для підвищення емоційного задоволення у дітей після виконання вправ необхідно здійснювати стимулювання. Стимулювання – це спеціальна діяльність вчителя, спрямована на підвищення навчальної

активності школярів за допомогою стимулів. Стимул – це спонукання, які є важливими для учнів.

Основними стимулами підвищення навчальної активності дітей є успішність навчання, отримання досягнень учнів, заохочення і покарання, ігра і змагальна діяльність. Своєчасне застосування стимулів під час фізкультурних занять, а також безпосередньо після виконання фізичних вправ сприяє підвищенню емоційного задоволення школярів та формуванню інтересу займатися фізичними вправами.

Четвертий етап передбачає багаторазове відвідування фізкультурних занять або виконання фізичних вправ на основі інтересу до них з метою формування звички займатися фізичними вправами.

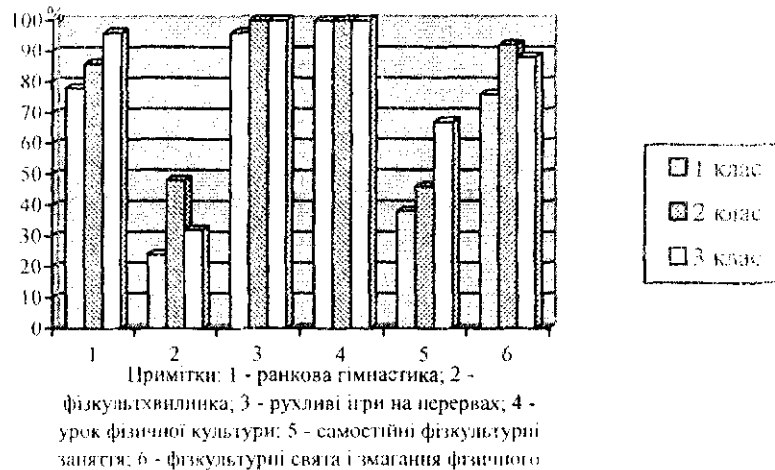
Звичка – це закріплений у житті людини спосіб поведінки, здійснення якого за деяких обставин (очевидно, при наявності емоційного задоволення) стає потребою людини. Потрібно відмітити, що багаторазове виконання фізичної вправи призводить до формування рухової навички, поряд з якою формується і звичка виконувати фізичну вправу. В той же час, на відміну від навичок, які виконуються лише в разі об'єктивної необхідності в них, звичка може реалізуватися навіть безпереч цієї необхідності, в результаті внутрішнього спонукання.

Отже, звичка – це вид спонукання, що формується в результаті багаторазового виконання певного виду діяльності, зокрема фізичних вправ. Якщо інтерес формується після перших спроб виконання рухових дій, то звичка – в результаті засвоєння їх до рівня навичок. Саме в цьому полягає різниця між цими видами спонукань. Разом з тим, звичка, як й інтерес, є внутрішньою мотивацією до діяльності.

На п'ятому етапі необхідно систематично підтримувати звичку займатися фізичними вправами, яка з часом перейде у потребу займатися фізичними вправами, тобто сформується необхідність виконувати фізичні вправами.

В процесі формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку на вчителя фізичної культури покладається обов'язок сформувати в учнів фізкультурні знання, навчити їх техніці виконання вправ і закріпити її до рівня вміння чи навички, сформувати у дітей інтерес до занять фізичними вправами.

Проведене анкетування засвідчило недостатній рівень знань дітей молодшого шкільного віку про доцільність проведення різних організаційних форм фізичного виховання (рис.1).

Рис.1 Позитивні відповіді молодших школярів про доцільність проведення організаційних форм фізичного виховання

На доцільність ранкової гімнастики вказало 78% учнів 1-го класу, 86% учнів 2-го класу і 96% учнів 3-го класу, фізкультхвилинка - 24%, 48% і 32% учнів відповідно, рухливих ігор на перервах - 96%, 100% і 100% учнів відповідно, уроків фізичної культури - 100%, 100% і 100% учнів відповідно, самостійних фізкультурних занять вказало 38%, 46% і 67% учнів відповідно, фізкультурних свят і змагань - 76%, 92% і 88% учнів відповідно.

Слабкі знання в учнів усіх трьох вікових груп про доцільність проведення позашкільних форм занять - ранкової гімнастики і самостійних занять фізичними вправами. Дещо кращі у школярів знання про організаційні форми фізичного виховання в режимі дня - фізкультхвилинка і рухливі ігри на перерві, але і їх не можна вважати задовільними. На незадовільному рівні сформовані у школярів знання про призначення уроку фізичної культури. Лише про фізкультурні свята і змагання рівень знань учнів молодших класів можна вважати задовільним. Задовільні відповіді на всі поставлені запитання дали лише 3 учні першого класу, 8 учнів другого класу і 14 учнів третього класу, що становить 9,1% від усіх опитаних. З віком спостерігається тенденція як до розширення, так і до поглиблення знань про організаційні форми фізичного виховання.

За допомогою бесіди визначався рівень знань про доцільність виконання вправ в різних частинах заняття, доцільність техніки виконання життєво важливих рухових дій і тих, що застосовуються як види випробувань у державних тестах, та знання про вправи для розвитку рухових якостей, які оцінюються у державних тестах. Успішність учнів трьох вікових груп має такий вигляд: перший клас – 5% дітей - “добре”, 49% - “задовільно” і 46% - “незадовільно”; другий клас – 6% дітей - “добре”, 53% дітей - “задовільно” і 41% - “незадовільно”; третій клас – 18% дітей - “добре”, 61% - “задовільно” і 21% - “незадовільно”.

Результати опитування засвідчили, що в учнів усіх трьох вікових груп сформовані переважно репродуктивні знання з фізичного виховання, рівень яких є низьким. Установлено, що учні перших і других класів можуть лише перерахувати ті вправи, які вони виконували на уроках фізичної культури, а першокласники це роблять лише з допомогою вчителя. У другокласників сформовано більший обсяг знань, ніж у першокласників, але і в них ці знання лише репродуктивні. Учні третіх класів демонстрували більший обсяг знань у порівнянні з учнями других класів. Переважна більшість третьокласників також не змогли пояснити доцільність техніки виконання життєво важливих рухових дій чи доцільність застосування фізичних вправ на уроці. Разом з тим, 33 учні третіх класів змогли пояснити правильність виконання окремих вправ. Отже, в опитаних дітей молодшого шкільного віку немає дедуктивних знань з фізичного виховання. Серед 275 молодших школярів тільки 33 учні (12%) пояснили доцільність застосування окремих фізичних вправ.

Основна причина низького рівня теоретичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку вбачається в тому, що вчителі на уроках фізичної культури обмежуються застосуванням серед наочних методів показом, адантивним показом і, в меншій мірі, допомогою у виконанні та звуковим супроводом, а серед словесних методів – поясненням, розповіддю, командами, вказівками, зауваженнями. В той же час, вчителі не застосовують методів навчання для активізації розумової діяльності школярів, зокрема описання техніки виконання фізичних вправ, супровід виконання вправи проговорюванням послідовності рухів та їх характеристик.

Результати педагогічного спостереження показали, що на уроках фізичної культури вчителі недостатньо уваги приділяють створенню в учнів емоційного задоволення від виконання вправ і тим самим їх стимулюванню до активної навчальної діяльності. Серед стимулів

застосовуються лише заохочення та проведення ігор і естафет. Серед заохочень переважно застосовуються схвалення, сприяння і похвала. Під час вивчення нових вправ перевага надавалася схваленню (46% від загальної кількості заохочень), сприянню (28%) та допомозі під час виконання фізичних вправ (12%), а під час закріплення раніше вивчених рухів та їх вдосконалення – схваленню (38%), похвалі (27%), високій оцінці (23%). Всі перелічені види заохочень приблизно в однаковій мірі застосовуються в роботі з учнями всіх трьох вікових груп. Виняток становить лише такий вид заохочення, як довіра вчителя. Вона фіксувалася тоді, коли на уроці застосовувався груповий метод організації учнів, і вчитель призначав старших у групах. Цей вид заохочення не застосовувався в перших класах, 8 разів застосовувався у других класах і 16 разів – в третіх класах.

На кількість застосування заохочень на уроці фізичної культури впливає рівень кваліфікації вчителя – чим вищий рівень кваліфікації, тим більше заохочень застосовується на уроці. Незважаючи на майже постійне застосування рухливих ігор та естафет на уроці, рівень їх проведення часто не сприяє підвищенню емоційного задоволення дітей молодшого шкільного віку після закінчення цих вправ. Все вищесказане дає підстави вважати такий рівень застосування стимулів на уроках фізичної культури дітей молодшого шкільного віку як незадовільний.

У четвертому розділі **“Особливості формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку”** висвітлюються результати впливу вчителя фізичної культури на формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку, який під час навчально-виховного процесу застосовував наступні методичні рекомендації.

1. Під час пояснення техніки нової вправи учням наводилися аргументи про можливість її застосування у життєвих умовах та про значення напрямку, амплітуди та швидкості рухів, з яких складається ця рухова дія (причинно-наслідкові зв'язки).

2. Під час вивчення техніки нової вправи школярам була запропонована серія підготовчих та підвідних вправ і в процесі їх виконання за допомогою заохочень (схвалення, похвала, ставлення в приклад тощо) стимулювалася навчальна активність учнів з метою створити у дітей емоційне задоволення від виконання вправ і сприяти підвищенню інтересу займатися фізичними вправами.

3. На кожному уроці в основній частині, як засіб стимулювання

до занять фізичними вправами, з учнями проводилися рухливі ігри та естафети з метою створити у дітей емоційне задоволення від виконання вправ і сприяти підвищенню інтересу займатися фізичними вправами.

4. На кожному уроці в заключній частині з учнями проводилися ігри на увагу. Під час проведення цих нескладних вправ учні правильно виконували вимоги вчителя, що давало підстави для їх заохочення. Таким чином, вчитель підвищував емоційне задоволення дітей на кінець уроку і тим самим підвищував їх інтерес займатися фізичними вправами.

5. Щосуботи окремо для кожної вікової групи було організовано додаткові заняття з фізичного виховання, на які учні приходили за бажанням і самостійно виконували цікаві для них вправи. Такі заняття забезпечували через реалізацію індивідуальних уподобань дітей, створення та закріплення набутих навичок, сприяючи тим самим формуванню звички займатися фізичними вправами.

Застосування методичних рекомендацій на уроках фізичної культури дітей молодшого шкільного віку експериментальної групи дозволило створити відмінні фізкультурні знання у 18 учнів (21,2%), добрі – у 52 учнів (61,2%) і задовільні – у 15 учнів (17,6%). У той же час, серед дітей молодшого шкільного віку контрольної групи відмінні фізкультурні знання не були створені в жодного учня, добрі фізкультурні знання створені у 9 учнів (10,3%), задовільні – у 52 учнів (59,8%) і 26 учнів (29,9%) показали незадовільні фізкультурні знання.

Зауважимо, що з віком спостерігається якісне зростання рівня фізкультурних знань. На це вказують результати і в експериментальній, і в контрольній групах. Причина таких результатів вбачається в тому, що старші учні краще засвоюють фізкультурні знання через те, що мають більший досвід виконання фізичних вправ і вміють краще аналізувати свою діяльність.

Серед дітей молодшого шкільного віку, які брали участь в експерименті, 70 учнів експериментальної групи (82,4%) і тільки 9 учнів контрольної групи (10,3%), знання яких оцінені як добрі і відмінні, пояснили доцільність техніки виконання вивчених фізичних вправ, що засвідчує створення у них дедуктивних знань із фізичного виховання.

Результати експертних оцінок показали, що після експерименту відмінна техніка виконання більшості фізичних вправ зафіксована в 32,4% школярів експериментальної групи та в 19,5% школярів контрольної групи; добра техніка – відповідно 41,1% і 41,4%; задовільна техніка виконання – 16,5% і 33,3%; незадовільна техніка виконання зафіксована лише у школярів контрольної групи (5,7%). Отже,

незважаючи на майже однакову кількість учнів двох груп, які отримали добрі оцінки, діти молодшого шкільного віку експериментальної групи отримали вдвоє більше відмінних оцінок, вдвоє менше задовільних оцінок, і не отримали незадовільних оцінок. Все це вказує на значно кращий рівень оволодіння технікою виконання фізичних вправ молодшими школярами експериментальної групи.

Результати експертних оцінок показали, що застосування методичних рекомендацій на уроках фізичної культури дітей молодшого шкільного віку експериментальної групи дозволило сформувати відмінну техніку виконання фізичних вправ у 36 учнів (42,4%), добру – у 35 учнів (41,1%) і задовільну – у 14 учнів (16,5%). У той же час, серед дітей молодшого шкільного віку контрольної групи відмінна техніка виконання фізичних вправ сформована у 17 учнів (19,5%), добра – у 36 учнів (41,4%), задовільна – у 29 учнів (33,3%) і 5 учнів (5,7%) показали незадовільну техніку виконання фізичних вправ.

Причина таких результатів вбачається в тому, що з учнями експериментальної групи проводилося усвідомлене вивчення техніки цих вправ і на попередньому етапі навчання застосовувалася низка підвідних вправ, що сприяло кращому засвоєнню техніки вправи, яка вивчалася. Крім того, застосування вчителем фізичного виховання стимулів як після правильного виконання чергової спроби, так і після виконання вправи з помилками, підвищувало емоційне задоволення учнів від виконання вправи, викликало у них бажання повторити спробу, що сприяло кращому засвоєнню учнями техніки виконання вправи. Удосконалення техніки виконання вправ також здійснювалося під час проведення рухливих ігор, після закінчення яких вчитель стимулював дітей до кращого виконання вправ.

У результаті проведеної вчителем фізичної культури роботи у переважній більшості дітей молодшого шкільного віку експериментальної групи були створені необхідні фізкультурні знання, сформована правильна техніка виконання фізичних вправ, від виконання яких вони отримували емоційне задоволення. Все це забезпечило формування у молодших школярів інтересу займатися фізичними вправами.

На початку експерименту кількість учнів експериментальної і контрольної груп, які відвідували добровільні заняття фізичними вправами, була майже однакова, а в кінці експерименту кількість учнів експериментальної групи збільшилася більше, ніж у 4 рази, в той час як кількість учнів контрольної групи збільшилася лише у 1,5 рази. На нашу думку, в учнів, які почали відвідувати добровільні заняття фізичними

вправами, з самого початку вже був сформований інтерес займатися фізичними вправами. Збільшення до кінця експерименту кількості учнів контрольної групи можна пояснити, по-перше, привалним їх зовнішнім спонуканням з боку вчителя чи однокласників, що призвело до створення у них того чи іншого мотиву відвідувати добровільні заняття фізичними вправами; по-друге, сформування в учнів інтересу займатися фізичними вправами під впливом саме цих занять. Збільшення до кінця експерименту кількості учнів експериментальної групи можна пояснити такими ж причинами, але на нашу думку, основна причина чотирикратного збільшення кількості цих школярів полягає у сформуванні у дітей молодшого шкільного віку інтересу займатися фізичними вправами саме на уроках фізичної культури, на яких вчитель застосовував запропоновані методичні рекомендації.

В учнів експериментальної групи приріст результатів стрибка у довжину з місця, бігу на 30м і човникового бігу 4x9м в середньому в 2 рази більший, ніж у їх однолітків з контрольної групи. Причина такої різниці вбачається, по-перше, в кращій техніці виконання вправ, від якої в значній мірі залежить результат у цих видах випробувань, по-друге, в кращому рівні розвитку рухових якостей, у зв'язку з систематичним відвідуванням додаткових занять з фізичного виконання і виконанням домашніх завдань. Приріст результатів з бігу на 1000м, згинання і розгинання рук в упорі лежачи на підлозі, піднімання в сід за 1хв, та нахилу тулуба вперед з положення сидячи в учнів експериментальної групи в середньому більший в 1,5 рази, ніж у їх однолітків з контрольної групи, що пов'язано з систематичним відвідуванням додаткових занять з фізичного виконання і виконанням домашніх завдань. Отже, результати тестування дають підстави стверджувати, що за час експерименту стався суттєві зміни ($p < 0.05$) у результатах з різних видів випробувань як у хлопчиків, так і в дівчаток першого, другого і третього класів, які склали експериментальну групу.

Таким чином, результати педагогічного експерименту показали, що запропоновані методичні рекомендації вплинули на формування у дітей молодшого шкільного віку дедуктивних знань з фізичного виховання, на краще оволодіння ними технікою фізичних вправ, на значне підвищення у них рівня фізичної підготовленості. Крім того, на уроках фізичної культури вчитель сформував і підтримує у школярів стійкий інтерес займатися фізичними вправами, який в подальшому переросте у звичку систематично виконувати фізичні вправи, а далі - у потребу займатися фізичними вправами.

У п'ятому розділі "Аналіз та узагальнення результатів дослідження" викладені в дисертації результати поділено на три групи даних: підтвердуючі дані, що доповнюють існуючі розробки та абсолютно нові з обраної проблеми.

Дослідженням підтверджено дані Р.І.Бурак (1984), що в переважній більшості учнів початкових класів сформовані репродуктивні знання з фізичного виховання і що учні можуть засвоювати причинно-наслідкові або дедуктивні знання. Підтверджено дані Л.В.Волкова (1980), І.В.Рекрутіної (1989), що в учнів початкових класів великий інтерес викликає ігрова і змагальна діяльність. Підтверджено ефективність методики навчання основних рухових дій, які рекомендують А.Дубовис (1996), А.А.Зданевич (1995), Ф.Т.Фокін (1995). Підтверджено ефективність методики застосування рухливих ігор, які рекомендують І.В.Присяжнюк (1990, 1991), А.В.Цьось (1994), В.І.Левків (1998).

До другої групи належать дані про різні види спонукань до діяльності, що викладені в дослідженнях Л.І.Божович (1979), І.Джідарьяна (1989), С.С.Занюка (1997), А.Г.Здравомислова (1986), А.К.Маркової, Т.А.Матис, А.Б.Орлова (1990), М.В.Мапюхіної (1984), Х.Хекхаузена (1986). Встановлено, що важливе значення у формуванні потреби займатися фізичними вправами відіграють різні види спонукань зокрема: мотив, стимул, інтерес, звичка. Кожен з них має свої особливості і не може бути заміненим іншим. Залежність між ними передбачає певну ієрархію, тому їх назви не можна вважати синонімами. Доповнено дані про етапи формування потреби займатися фізичними вправами. На підставі досліджень М.П.Козленка (1992), В.В.Койфосова (1982), В.Ф.Новосельського (1989), Б.М.Шияна (1996) про мотиваційну сферу дитини, запропонована схема поетапного формування потреби займатися фізичними вправами, яка дозволяє чітко окреслити специфіку впливу на дитину, враховуючи різні стадії її залучення до фізкультурних занять.

Абсолютно новими є дані про особливості передачі учням фізкультурних знань та застосування вчителем стимулів на уроках фізичної культури. Встановлено, що основна відповідальність за формування у дітей потреби займатися фізичними вправами покладена саме на вчителя, як фахівця в галузі фізичної культури, оскільки лише він може створити в учнів фізкультурні знання, навчити їх техніці виконання вправ і закріпити її до рівня вміння чи навички, сформувавши у дітей інтерес до занять фізичними вправами.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукової літератури засвідчив, що на проблему формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку науковці звернули увагу лише в 90-х роках. У цих дослідженнях вивчаються лише зовнішні чинники впливу на зазначену проблему, зокрема формування у молодших школярів мотивів до занять фізичними вправами, впливу сім'ї на створення у школярів мотивації до цих занять. В той же час, зовсім не вивчався вплив учителя фізичної культури на формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку.

2. Потреба займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку, як вид спонукання, формується на базі біогенних (природних) потреб через інші види спонукання до занять фізичними вправами, а саме: мотив, інтерес, стимул і звичку. Вони відрізняються своїми особливостями і взаємопов'язані. Потреба, інтерес і звичка є видами внутрішнього спонукання, а мотив і стимул – видами зовнішнього спонукання.

3. Формування потреби займатися фізичними вправами є цільним педагогічним процесом, який проходить через наступні етапи: створення мотиву до занять фізичними вправами через вплив біогенних потреб дитини і зовнішнє спонукання, формування знань про фізичні вправи, формування інтересу займатися фізичними вправами через їх виконання з використанням стимулів, формування звички займатися фізичними вправами через багаторазове їх виконання на фоні емоційного задоволення, формування потреби займатися фізичними вправами через здійснення багаторазового прояву звички їх виконувати.

4. Серед 275 молодших школярів тільки 33 учні (12%) пояснили цільність застосування фізичних вправ, в тому числі 25 учнів (9,1%) – застосування організаційних форм фізичного виховання. Отже, у 88% молодших школярів сформовані лише репродуктивні знання з фізичного виховання, які не забезпечують свідомого виконання учнями фізичних вправ. Такий низький рівень теоретичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку пов'язаний з тим, що вчителі на уроках фізичної культури в недостатній мірі застосовують словесні методи навчання, які активізують розумову діяльність дітей.

5. На уроках фізичної культури вчителі стимулюють учнів до активної навчальної діяльності за допомогою заохочення, рухливих ігор та естафет. Серед заохочень у значній мірі застосовуються схвалення, сприяння і похвала. На кількість застосування заохочень на уроці

фізичної культури впливає рівень кваліфікації вчителя – чим вищий рівень кваліфікації, тим більше заохочень застосовується на уроці. Рівень проведення рухливих ігор та естафет на уроці часто не сприяє підвищенню емоційного задоволення дітей молодшого шкільного віку після закінчення цих вправ. Успішність навчання та оприлюднення досягнутих результатів, як стимули до активної навчальної діяльності на уроках фізичної культури, не застосовувалися. Все вищесказане дає підстави вважати такий рівень застосування стимулів на уроках фізичної культури молодших школярів як незадовільний.

6. Для формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку необхідно застосовувати комплекс різноманітних методів і засобів навчання та виховання. Основою цього процесу є мотивування, стимулювання, застосування ігрового та змагального методів, підвищення емоційного стану дітей, контроль навчальних досягнень.

7. Педагогічний експеримент показав високу ефективність запропонованих методичних рекомендацій. В експериментальній групі 18 учнів (21,2%) показали відмінні, 52 учні (61,2%) – добрі і 15 учнів (17,6%) – задовільні фізкультурні знання, а в контрольній групі 9 учнів (10,3%) – добрі, 52 учні (59,8%) – задовільні і 26 учнів (29,9%) – незадовільні фізкультурні знання. 70 учнів експериментальної групи (82,4%) і тільки 9 учнів контрольної групи (10,3%) пояснили доцільність техніки виконання вивчених фізичних вправ, що засвідчує створення у них дедуктивних знань з фізичного виховання. Отримані результати підтверджують ефективність запропонованих методичних рекомендацій.

У кінці експерименту в експериментальній групі 36 учнів (42,4%) показали відмінну, 35 учнів (41,1%) – добру і 14 учнів (16,5%) – задовільну техніку виконання фізичних вправ, а в контрольній групі 17 учнів (19,5%) – відмінну, 36 учнів (41,4%) – добру, 29 учнів (33,3%) – задовільну і 5 учнів (5,7%) – незадовільну техніку виконання фізичних вправ. Причина таких результатів вбачається в тому, що з учнями експериментальної групи проводилося усвідомлене вивчення техніки фізичних вправ, на попередньому етапі навчання застосовувалася низка підвідних вправ і стимули, як після правильного виконання чергової спроби, так і після виконання вправи з помилками, проведення рухливих ігор, після закінчення яких вчитель стимулював дітей до кращого виконання вправ. Отримані результати підтверджують ефективність запропонованих методичних рекомендацій.

8. За даними досліджень виявлено, що в учнів експериментальної групи приріст результатів стрибка у довжину з місця, бігу на 30м і

швидкісного бігу 4x9м в середньому в 2 рази більший, а результатів з бігу на 1000м, згинання і розгинання рук в упорі лежачи на підлозі, піднімання в сід за 1хв, та нахилу тулуба вперед з положення сидячи в учнів експериментальної групи в середньому в 1,5 рази більший, ніж у їх однолітків з контрольної групи. Причина такої різниці вбачається в кращій техніці виконання вправ і в кращому рівні розвитку рухових якостей у зв'язку з систематичним відвідуванням додаткових занять з фізичного виховання і виконанням домашніх завдань. Отже, педагогічне тестування засвідчило вірогідні зміни ($p < 0,05$) у результатах з різних видів випробувань як у хлопчиків, так і в дівчаток першого, другого і третього класів, які склали експериментальну групу, що підтверджує ефективність запропонованих методичних рекомендацій.

Кількість учнів експериментальної групи, які відвідували добровільні заняття з фізичного виховання, збільшилася більше, ніж у 4 рази, в той час як кількість учнів контрольної групи збільшилася лише у 1,5 рази. Основна причина чотирикратного збільшення кількості учнів експериментальної групи полягає у сформуванні у дітей молодшого шкільного віку інтересу займатися фізичними вправами саме на уроках фізичної культури, на яких учитель застосовував запропоновані методичні рекомендації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Гнітецький Л.В. Етапи формування потреби займатися фізичними вправами // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХПІ, 2000. – №11. – С. 3-6.
2. Гнітецький Л.В. Шляхи формування потреби у заняттях фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку // Зб. наук. статей аспірантів галузі фізичної культури та спорту “Молода спортивна наука України”. – Львів: ЛДЦФК, 2000. – С. 141-142.
3. Гнітецький Л.В. Деякі особливості рухової активності підлітків Волині // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб.наук. праць. – Луцьк: Медіа, 1999. – С.316-320.
4. Гнітецький Л.В. Рухливі ігри як стимул до формування у молодших школярів потреби займатися фізичними вправами // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Сучасні

проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор / Львів, 2000. – С. 125-127.

5. Гнітецький Л.В. Рівень знань в учнів початкових класів про форми фізичного виховання // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім.Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2000. – №7. – С.93-96.

6. Гнітецький Л.В. Потреба займатися фізичними вправами – важливий фактор розвитку дітей молодшого шкільного віку / Методичні рекомендації для фахівців фізичного виховання. – Луцьк: Вежа, 1999. – 41 с.

7. Гнітецький Л.В. Формування потреби займатися фізичними вправами – цілісний педагогічний процес / Методичні рекомендації для фахівців фізичного виховання. – Луцьк: Вежа, 2000. – 40 с.

8. Цюпак Ю., Гнітецький Л. Українська етнопедагогіка про формування здорового способу життя // Проблеми педагогічних технологій: Тем. збір. наук. праць. – Вип.3. – Луцьк: Доля, 1998. – С.91-98.

9. Гнітецький Л.В., Швай О.Д., Кричфалуший М.В. Спортивно-педагогічне удосконалення як один із компонентів формування особистості майбутнього вчителя // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Формування особистості вчителя фізичної культури в умовах відродження духовності України”. – Луцьк, 1998. – С.52-53.

АНОТАЦІЇ

Гнітецький Л.В. Формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Волинський державний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2000.

У дисертації визначено етапи формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку, встановлено рівень фізкультурних знань в учнів початкових класів, визначено місце стимулів до виконання фізичних вправ на уроках фізичної культури дітей молодшого шкільного віку, розроблено та апробовано методичні рекомендації для формування потреби займатися фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку в шкільних умовах.

Ключові слова: мотивація, інтерес, потреба займатися фізичними вправами, діти молодшого шкільного віку, методичні рекомендації.

Гнитецкий Л.В. Формирование потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста. -- Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – Физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. -- Волынский государственный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2000.

В школьных программах с физической культуры отмечается, что в учеников младших классов вместе с решением ряда оздоровительных, образовательных и воспитательных задач необходимо формировать желание заниматься физическими упражнениями. Однако, в учебниках и пособиях с теории и методики физического воспитания на этот вопрос обращается очень мало внимания.

Целью исследования есть усовершенствование методики формирования потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста, применяя на уроках физической культуры научно-обоснованные рекомендации.

В исследовании решались следующие задачи. 1. Определить этапы формирования потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста. 2. Исследовать уровень физкультурных знаний учащихся начальных классов. 3. Определить место стимулов к выполнению физических упражнений у детей младшего школьного возраста. 4. Разработать и апробировать методические рекомендации для формирования потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста в школьных условиях.

Во введении обоснованно актуальность проблемы, определено рабочую гипотезу, объект и предмет исследования, цель и задачи исследования, раскрыто научную новизну и практическую значимость работы, личное вложение автора, указывается сфера апробации результатов исследования.

В первом разделе «Потребность заниматься физическими упражнениями – важный фактор развития детей младшего школьного возраста» отмечено положительное влияние занятий физическими упражнениями на развитие организма детей младшего школьного возраста. Обобщены особенности развития организма детей младшего

школьного возраста, внешние и внутренние факторы, влияющие на формирование потребности заниматься физическими упражнениями и особенности ее формирования у детей младшего школьного возраста.

Во втором разделе «Методы и организация исследования» раскрываются методы, использованные для решения задач и содержание этапов исследования.

В третьем разделе «Формирование потребности заниматься физическими упражнениями – целостный педагогический процесс» обобщены сведения о мотивационной сфере ребенка, раскрыто содержание всех видов побуждений учащихся к занятиям физическими упражнениями и пяти этапов формирования потребности заниматься физическими упражнениями. Результаты анкетирования и бесед позволили определить, что у 88% младших школьников сформированы лишь репродуктивные знания о физическом воспитании. Педагогические наблюдения показали, что на уроках физической культуры учителя среди стимулов применяют поощрение, подвижные игры и эстафеты, а среди поощрений – в большей мере одобрение, содействие, похвалу.

В четвертом разделе «Особенности формирования потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста» раскрыты результаты влияния учителя, который использовал на уроках физической культуры разработанные методические рекомендации, на формирование потребности заниматься физическими упражнениями у детей младшего школьного возраста. Результаты педагогического эксперимента показали положительное влияние методических рекомендаций на формирование у детей дедуктивных знаний о физическом воспитании, на лучшее освоение ими техники физических упражнений, на значительное повышение у них уровня физической подготовленности. Учитель сформировал у детей младшего школьного возраста интерес заниматься физическими упражнениями, который со временем перерастет в потребность заниматься физическими упражнениями.

В пятом разделе «Анализ и обобщение результатов исследования» изложенные в диссертации результаты разделены на три группы данных: подтверждающие; дополняющие и абсолютно новые.

Ключевые слова: мотивация, интерес, потребность заниматься физическими упражнениями, дети младшего школьного возраста, методические рекомендации.

Gnitetsky L.V. Junior Pupils' Formation of the Necessity to Do Physical Exercises. - Manuscript.

Thesis For the Candidate's Degree in speciality physical training and sport 24.00.02 – Physical culture, physical training of various groups of people. – Volyn State University after Lesya Ukrainka. Lutsk, 2000.

The stages of the junior pupils formation of the necessity to do physical exercises are determined, the level of the pupils' physical culture knowledge is defined, the role of stimuli to do physical exercises is stated, the methodological recommendations to form the junior pupils' necessity to do physical exercises at school are elaborated, the effectiveness of the given methodology is proved.

Key words: motivation, interest, necessity to do physical exercises, junior pupils, methodological recommendations.